

**WYDZIAŁ SZKOLENIA I SPORTÓW ŁACZNOŚCI
BIURA ZARZĄDU GŁÓWNEGO LOK**

**WARSZAWSKI ODDZIAŁ TERENOWY
POLSKIEGO ZWIĄZKU KRÓTKOFALOWCÓW**

**NARODOWE ŚWIĘTO
POWSTAŃ ŚLĄSKICH
1919 – 1920 – 1921**

**REGULAMIN ZAWODÓW
CZĘŚĆ KF CW/SSB**

20 czerwca każdego roku

Otwarte Ogólnopolskie Zawody Krótkofalarskie

NARODOWE ŚWIĘTO POWSTAŃ ŚLĄSKICH 1919 – 1920 – 1921

Część KF CW/SSB

Do udziału w zawodach zaprasza się wszystkie stacje indywidualne, klubowe.

- Wydział Szkolenia i Sportów Łączności BZG LOK,
- Organizatorem zawodów jest Warszawski Oddział Terenowy Polskiego Związku Krótkofalowców.

1. Cel zawodów:

Przypomnienie trzech zrywów niepodległościowych z 1919, 1920 i 1921 roku, które sprawiły, że w granice II Rzeczypospolitej trafiła ważna część terenów przemysłowego Górnego Śląska. Jakie były przyczyny? Kim był Wojciech Korfanty? Co to jest cud nad Odrą? Aby poznać odpowiedzi na te pytania zapraszamy do lektury tekstu autorstwa dra hab. Piotra Pałysa z Instytutu Śląskiego.

<https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/iii-powstanie-slaskie-cud-nad-odra/>

2. Termin zawodów stały:

20 czerwca każdego roku.

3. Czas zawodów:

Część KF CW/SSB od godziny 15:00 do 16:59 UTC.

4. Pasma i emisje:

KF 3,5 MHz

CW w zakresie 3,530 MHz do 3,560 MHz

SSB w zakresie 3,700 MHz do 3,775 MHz

oraz

7 MHz

CW w zakresie od 7,025 MHz do 7,035 MHz

SSB w zakresie od 7,070 MHz do 7,100 MHz

Emisje CW oraz SSB.

5. Wywołanie w zawodach:

„TEST SP”.

6. Grupy klasyfikacyjne w zawodach:

Kategoria	Opis Kategorii
MULTI-OP MIXED PS	Stacje z wieloma operatorami z terenu powiatu: będzińskiego, bielskiego, bieruńsko-lędzkiego, cieszyńskiego, częstochowskiego, gliwickiego, kłobuckiego, lublinieckiego, mikołowskiego, myszkowskiego, pszczyńskiego, raciborskiego, rybnickiego, tarnogórskiego, wodzisławskiego, zawierciańskiego, żywieckiego - „PS”
SINGLE-OP MIXED PG	Stacje z jednym operatorem z terenu powiatu: będzińskiego, bielskiego, bieruńsko-lędzkiego, cieszyńskiego, częstochowskiego, gliwickiego, kłobuckiego, lublinieckiego, mikołowskiego, myszkowskiego, pszczyńskiego, raciborskiego, rybnickiego, tarnogórskiego, wodzisławskiego, zawierciańskiego, żywieckiego - „PG”
MULTI-OP MIXED RW	Stacje z wieloma operatorami z terenu Warszawy „RW”

SINGLE-OP MIXED WM	Stacje z jednym operatorem z terenu Warszawy „WM”
MULTI-OP MIXED	Stacje z wieloma operatorami
SINGLE-OP MIXED	Stacje z jednym operatorem
MIXED-OP CW	Stacje z wieloma operatorami oraz stacje z jednym operatorem
MIXED-OP SSB	Stacje z wieloma operatorami oraz stacje z jednym operatorem
SINGLE-OP JUNIOR MIXED	Pojedynczy operator stacji do 16 roku życia
CHECKLOG	Dzienniki do kontroli

7. Wymiana raportów

Stacje MULTI-OP startujące w kategorii MULTI-OP MIXED PG pracujące z terenu powiatu: będzińskiego, bielskiego, bieruńsko-lędzkiego, cieszyńskiego, częstochowskiego, gliwickiego, kłobuckiego, lublinieckiego, mikołowskiego, myszkowskiego, pszczyńskiego, raciborskiego, rybnickiego, tarnogórskiego, wodzisławskiego, zawierciańskiego, żywieckiego - „PS” podają grupy kontrolne składające się z RS lub RST kolejnego trzycyfrowego numeru QSO oraz skrótu „PS”:
emisja CW np. - 599 001PS,
emisja SSB np. – 59 001PS.

Stacje indywidualne startujące w kategorii SINGLE-OP MIXED LZ pracujące z terenu powiatu: będzińskiego, bielskiego, bieruńsko-lędzkiego, cieszyńskiego, częstochowskiego, gliwickiego, kłobuckiego, lublinieckiego, mikołowskiego, myszkowskiego, pszczyńskiego, raciborskiego, rybnickiego, tarnogórskiego, wodzisławskiego, zawierciańskiego, żywieckiego - „PG”:
emisja CW np. - 599 001PG,
emisja SSB np. – 59 001PG,

Stacje MULTI-OP startujące w kategorii MULTI-OP MIXED RW pracujące z terenu miasta Warszawy podają grupy kontrolne składające się z RS lub RST kolejnego trzycyfrowego numeru QSO oraz skrótu „RW”:
emisja CW np. - 599 001RW,
emisja SSB np. – 59 001RW.

Stacje indywidualne startujące w kategorii SINGLE-OP MIXED WM pracujące z terenu miasta Warszawy podają grupy kontrolne składające się z RS lub RST oraz skrótu „WM”:
emisja CW np. - 599 001WM,
emisja SSB np. – 59 001WM.

Pozostałe stacje nadawcze MULTI-OP oraz SINGLE-OP startujące w zawodach wymieniają grupy kontrolne składające się z RS lub RST i kolejnego numeru QSO:
emisja CW np. - 599 001,
emisja SSB np. – 59 001.

8. Łączności w zawodach:

Z tą samą radiostacją można nawiązać dwie łączności - jedną na CW, drugą na SBB na każdym paśmie.

Wszystkie radiostacje obowiązują 5 minut QRT przed i po zawodach (od godziny 16:55 - 17:00 oraz od godziny 19:00 - 19:05 czasu lokalnego).

Uwaga! obowiązuje numeracja ciągła,

9. Punktacja

Za każde bezbłędne potwierdzone QSO zalicza się:

- ze stacjami podającymi w grupie kontrolnej „PS”
na CW - 30 pkt.,
na SSB – 15pkt.
- ze stacjami podającymi w grupie kontrolnej „PG”
na CW – 15 pkt.,
na SSB - 10 pkt
- ze stacjami podającymi w grupie kontrolnej „RW”
na CW - 15 pkt.,
na SSB – 10pkt.
- ze stacjami podającymi w grupie kontrolnej „WM”
na CW – 10 pkt.,
na SSB - 5 pkt.
- z pozostałymi stacjami:
na CW - 4 pkt.,
na SSB – 2 pkt.

10. Wyniki końcowe

To suma punktów za wszystkie przeprowadzone QSO. Mnożnika nie stosuje się.

11. Łączności nie zalicza się w przypadku:

- nawiązanie łączności przed i po czasie trwania zawodów (obowiązkowe "QRT"),
- braku potwierdzenia w dzienniku korespondenta,
- rozbieżności czasu w dziennikach korespondenta więcej jak 3 minut,
- powtórnej łączności z tą samą stacją (DUPE),
- zniekształceniu znaku korespondenta (CALL),
- zniekształceniu grupy kontrolnej (RPRT),
- braku logu korespondenta,
- niewłaściwa kategoria klasyfikacyjna,

Uwaga! Nadesłane dzienniki pracy jako „CHECKLOG” nie będą uwzględniane w grupach klasyfikacyjnych

12. Trofea:

- za zajęcie I miejsca w poszczególnych grupach klasyfikacyjnych przyznane będą **DYPLOMY ZWYCIEZSCY** (e-DYPLOM).
- stacje biorące udział w zawodach otrzymają dyplom uczestnika (e-DYPLOM).

13. Dzienniki zawodów:

Wszystkie Dzienniki zawodów w postaci elektronicznej wyłącznie jako plik *.cbr (Cabrillo) lub *.log, należy wysłać do organizatora w ciągu 72 godzin po zakończeniu zawodów na adres poczty elektronicznej laczosc.zgwarszawa.org.pl

W temacie wiadomości e-mail należy podać wyłącznie znak wywoławczy. Plik z dziennikiem powinien być nazwany znakiem stacji, np. sp5abc.cbr lub sp1abc.log .

Organizatorzy zawodów

Wydział Szkolenia i Sportów Łączności BZG LOK

Warszawski Oddział Terenowy Polskiego Związku Krótkofalowców

01.06.2024 r.

„Powstania śląskie 1919-1921. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej IPN” jest dodatkiem edukacyjnym do wystawy elementarnej „Powstania śląskie 1919-1921”, która przedstawia wydarzenia związane z walką o przyłączenie Górnego Śląska do Polski w latach 1919-1922. Wydawnictwo wzbogaca merytorycznie plansze wystawy oraz ułatwia samodzielne zbudowanie lekcji poświęconej tej tematyce. Przeznaczone jest przede wszystkim dla nauczycieli i osób zajmujących się dydaktyką historii.

Moduł edukacyjny: Angelika Blinda

Strefa edukacji: Angelika Blinda, Aleksandra Korol-Chudy, Ryszard Mozgol

Recenzja merytoryczna: dr Mirosław Węcki

Recenzja materiału edukacyjnego: Michał Mastowski

Fotografie i dokumenty ze zbiorów: Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, Muzeum Czynu

Powstańczego w Górze św. Anny – oddział Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, Muzeum 2 Korpusu

w Józefowie, Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Francuskiej Biblioteki Narodowej, Biblioteki

Śląskiej w Katowicach, Biblioteki Narodowej w Warszawie, Ośrodka Karta, Narodowego Archiwum

Cyfrowego, Grzegorza Grześkowiaka.

Projekt graficzny i skład w oparciu o layout wystaw elementarnych: Aleksandra Korol-Chudy

Druk: Wydawnictwo Dukle, Bytom .

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

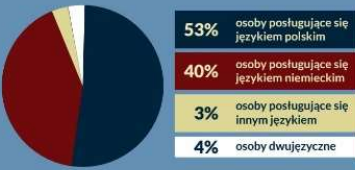
I Powstanie Śląskie

GENEZA PRZEBIEG SKUTKI

PRZYNALEŻNOŚĆ POLITYCZNA ŚLĄSKA

STRUKTURA JĘZYKOWA MIESZKAŃCÓW REJENCJI OPOLSKIEJ NA PODSTAWIE SPISU PRZEPROWADZONEGO W 1910 R.

GRANICE OBSZARU PLEBISCYTOWEGO

wytyczone na mocy traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 r.

Wojciech Korfański
1873-1939
Przywódca polskiego obozu narodowego na Górnym Śląsku

PROWINCJA ŚLĄSK W CESARSTWIE NIEMIECKIM (1871-1914)

GŁÓWNE CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA POLSKĄ TOŻSAMOŚĆ GÓRNOŚLĄZAKÓW:

- Wyznanie katolickie
- Wpływ polityczny Wielkopolski
- Język polski
- Rosnące poczucie krzywdy na skutek zaostreżenia antypolskiej polityki Niemiec prowadzonej w ramach Kulturkampf

GENEZA I POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

WAŻNIEJSZE CZYNNIKI EKONOMICZNO-SPOŁECZNE:	WAŻNIEJSZE CZYNNIKI POLITYCZNE:
• Kryzys gospodarczy po I wojnie światowej. • Strajki i protesty, w których Górnoszlązacy domagali się podwyżek płac, większych przydziałów żywności i niezatrudniania żołnierzy Grenzschutzu kosztem polskich robotników.	• Niezadowolenie z decyzji konferencji paryskiej o przeprowadzeniu plebiscytu na Górnym Śląsku. • Represje i aresztowania polskich działaczy. • Wyprowadzenie 8 stycznia 1919 r. stanu wyjątkowego w rejencji opolskiej.

TEREN OBJĘTY I POWSTANIEM ŚLĄSKIM

Maksymilian Iksal
1895 - 1981
stał na czele komitetu w obwodzie dla polskich uchodźców z Górnego Śląska w Piotrowicach koło Karwiny, który wydał rozkaz rozpoczęcia powstania

Józef Grzegorzek
1885 - 1961
pierwszy komendant POW GŚL, jego aresztowanie przyspieszyło wybuch I powstania śląskiego

Alfons Zgrzebnik
1891 - 1937
komendant główny POW GŚL, dowódca I powstania śląskiego

I POWSTANIE ŚLĄSKIE W LICZBACH

- 8 dni trwale powstanie
- ok. 23 000 walczących powstańców
- 55 000 żołnierzy niemieckich tłumiących powstanie
- ok. 500 poległych i zabitych powstańców
- 27,5% powstańców posiadało broń (6326 karabinów, karabinów maszynowych, pistoletów, rewolwerów)
- 100% żołnierzy i ochotników niemieckich było uzbrojonych
- ok. 20 000 uchodźców po zakończeniu powstania (w tym 9200 powstańców)

PRZYCZYNY NIEPOWODZEŃ:

- Przewaga militarna wroga
- Niemożność oficjalnego wsparcia powstania przez władze RP i wojsko polskie
- Rozproszenie ośrodków decyzyjnych
- Brak planu i koordynacji działań

SKUTKI I POWSTANIA:

- Represje i przymusowa emigracja
- Wzrost zainteresowania sprawą górnoszląską na arenie międzynarodowej i w Polsce (np. powołanie Komitetów Obrony Górnego Śląska)
- Wzrost sympatii propolskich na Górnym Śląsku - zwycięstwo w wyborach komunalnych, które było optymistycznym prognostykiem przed planowanym plebiscytem

Głosy oddane na listę polską i niemiecką w wyborach komunalnych z 9 listopada 1919 r.

Dowódca Błękitnej Armii oraz frontu południowo-zachodniego gen. Józef Haller w rozmowie z powstańcami-uchodźcami

Kalendarium I Powstania Śląskiego

1918

- 25/10/ • przemówienie Wojciecha Korfańskiego w Reichstagu, w którym domagał się przyłączenia części Górnego Śląska do Polski
- 9/11/ • rewolucja w Niemczech
- 11/11/ • podpisanie rozejmu w Compiègne pomiędzy Ententą a Niemcami kończącego I wojnę światową; powstanie niepodległego państwa polskiego

1919

- 11/01/ • powstanie Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska
- 18/01/ • początek konferencji paryskiej
- 22/04/ • pierwsza planowana data wybuchu I powstania śląskiego
- 22/06/ • druga planowana data wybuchu I powstania śląskiego
- 28/06/ • podpisanie traktatu wersalskiego (art. 88 zawierał zapis o przeprowadzeniu plebiscytu na Górnym Śląsku)
- 15/08/ • masakra w kopalni „Mysłowice”

16-17/08/ • wybuch I powstania śląskiego

- 17/08/ • walki w Pszczynie, Tychach, Mikołowie
- 18/08/ • nieudane próby opanowania Katowic, Tarnowskich Gór, Bytomia i Zabrze
- 19/08/ • przejęcie inicjatywy militarniej przez Niemców, ewakuacja części oddziałów powstańczych na stronę polską
- 20/08/ • walki w okolicach Katowic i Mysłowic

24/08/ • Alfons Zgrzebnik wydaje rozkaz o zakończeniu powstania

- 25/08-01/09/ • walki w Małych Gorzyckach i Piotrowicach
- 19/09/ • utworzenie Milicji Górnoszląskiej złożonej z powstańców - uchodźców
- 1/10/ • polsko-niemiecka umowa o amnestii dla uczestników powstania

1920

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach

Wykorzystano zbiory: Muzeum Cyteli Powstańczego w Górze Św. Anny, Wojakowego Biura Historycznego w Mysłowicach

Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach w Górze Św. Anny, Mapa „Teren objęty I powstaniem śląskim” opracowana przez Jacka Milewic

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

II Powstanie Śląskie

GENEZA

PRZEBIEG

SKUTKI

GÓRNOŚLĄSKI OBSZAR
PLEBISCYTOWY
NA TLE ZMIAN
TERYTORIALNYCH
PO I WOJNIE
ŚWIATOWEJ

- Polski Komisariat Plebiscytowy:**
- Bytom
  - Olesno
  - Opole
  - Królewska Huta
  - Prudnik
  - Gliwice
  - Racibórz
  - Głubczyce
  - Katowice
  - Rybnik
  - Kłuczbork
  - Strzeżek
  - Kode
  - Tarnowskie Góry
  - Lublińiec
  - Zabrze

WAŻNIEJSZE CZYNNIKI EKONOMICZNO-SPOŁECZNE:

- narastający konflikt na tle narodowościowym pomiędzy polską i niemiecką częścią Górnego Śląska, przegajający się m.in. strajkami szkolnym, w którym młodzież i nauczyciele domagali się równouprawnienia dla języka polskiego
- kryzys gospodarczy w górnośląskim przemyśle

WAŻNIEJSZE CZYNNIKI POLITYCZNE:

- niemieckie zamieszki w Katowicach (17/18 sierpnia 1920 r.) połączone z napaściami na Polaków (atak na Polski Komitet Plebiscytowy w Katowicach, śmierć dr. Andrzeja Mieleckiego)
- aktywność SiPo
- wrogość niemiecko-Francuska, która uwidoczniła się wraz z przybyciem na Górny Śląsk oddziałów francuskich
- rozpowszechnianie fałszywych informacji o klęsce Polaków i zdobyciu Warszawy przez Armię Czerwoną
- ciężkie wykorzystania przez stronę niemiecką wojny polsko-bolszewickiej do rozstrzygnięcia losów Górnego Śląska bez przeprowadzania plebiscytu

INSTYTUCJE POLITYCZNE DZIAŁAJĄCE NA GÓRNYM ŚLĄSKU 1920

Przyjazd do Katowic Komisarzy Międzynarodowej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej

Międzynarodowa Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku (MKRIPlieb.) z siedzibą w Opolu

- sprawowała władzę administracyjną na górnośląskim obszarze plebiscytowym na mocy traktatu wersalskiego
- jej zadaniem było przygotowanie i przeprowadzenie plebiscytu
- składała się z przedstawicieli Francji, Włoch i Wielkiej Brytanii
- na jej czele stał gen. Henri Le Rond

Członkowie Polskiego Komisariatu Plebiscytowego

Polski Komisariat Plebiscytowy z siedzibą w Bytomiu (hotel „Lomnitz”)

- oficjalna instytucja reprezentująca polskie interesy na Górnym Śląsku
- jej celem było przygotowanie plebiscytu (w tym podjęcie działań propagandowych) oraz stworzenie przyszłej polskiej administracji
- przewodził jej Wojciech Korfański
- jej niemieckim odpowiednikiem był Niemiecki Komisariat Plebiscytowy, na czele którego stał dr Kurt Urbanek, burmistrz Rozbarku

SIŁY STACJONUJĄCE NA GÓRNYM ŚLĄSKU

Patrol wojski 1920-1921

Wojska alianckie/ Wojska sprzymierzone z siedzibą w Gliwicach

- podlegały MKRIPlieb.
- czuwały nad bezpieczeństwem górnośląskiego obszaru plebiscytowego
- składały się z oddziałów francuskich, włoskich i brytyjskich (ostatni przybyli Brytyjczycy w marcu 1921 r.)
- ich dowódcą był gen. Jules Gratier

Oddział Sicherheitspolizei na Górnym Śląsku

Sicherheitspolizei (SiPo), niemiecka policja

- wspólnie z wojskami alianckimi miała zapewnić bezpieczeństwo na górnośląskim obszarze plebiscytowym
- znajdowała się pod kontrolą MKRIPlieb.
- złożona w większości z Niemców, wspierała działalność niemieckich bojówek
- jej likwidacja była hasłem przewodnim wybuchu II powstania śląskiego

Andrzej Mielecki (1864-1920)

Lekarz, działacz narodowy na Górnym Śląsku. Był członkiem Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Katowicach. 17 sierpnia 1920 r., podczas antyfrancuskiej manifestacji został brutalnie zamordowany przez Niemców.

Henryk Jarczyk (1889-1949)

Lekarz, kierował Polskim Komitetem Plebiscytowym w Katowicach. 18 sierpnia 1920 r. został pobity przez Niemców, cudem uniknął śmierci.

WOJSKA ALIANKIE NA GÓRNYM ŚLĄSKU

stan na maj 1920 r.

Alfons Zgrzebnik (1891-1937)

Podporucznik w wojsku niemieckim. Dowódca II powstania śląskiego. Współpracował z Polskim Komitetem Plebiscytowym w Bytomiu, dowodził jego obroną w czasie ataku niemieckich bojówek 28 maja 1920 r.

Mieczysław Paluch (1888-1942)

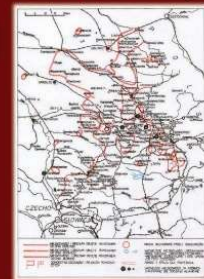
Major artylerii Wojska Polskiego. Wielkopoleń, uczestnik powstania wielkopolskiego. Był jednym z dowódców II powstania śląskiego.

CHARAKTER WALK

- znacznie lepsze, w porównaniu z 1919 r., przygotowanie powstańców do walki
- wsparcie walczących powstańców przez wojska francuskie
- niemożność opanowania przez stronę polską większych miast (stacjonowali w nich alianci lub oddziały SiPo); powstańcy przystąpili do ich „czernowania”, czyli blokady
- konieczność zmiany działań po wyjściu poza okręg przemysłowy (teren znacznie mniej zurbanizowany, gdzie nie dominowała już ludność polska)

TEREN OBJĘTY II POWSTANIEM ŚLĄSKIM

II POWSTANIE ŚLĄSKIE W LICZBACH

- 10 dni trwało powstanie
- ok. 7 500 walczących powstańców
- ok. 5 200 funkcjonariuszy SiPo i trudna do określenia liczba niemieckich oddziałów Samoobrony
- 150-180 straty osobowe powstańców
- 34% powstańców posiadało broń (2411 karabinów, pistoletów, rewolwerów i granatów ręcznych)
- 100% funkcjonariuszy SiPo posiadało broń (indywidualna broń strzelecka)

CZAS TRWANIA I, II I III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO (w dniach)

SKUTKI II POWSTANIA ŚLĄSKIEGO:

ZRYW GÓRNOŚLĄZAKÓW ZAKOŃCZYŁ SIĘ SUKCESEM.

- rozwiązanie SiPo i utworzenie w jej miejsce mieszanej, polsko-niemieckiej Policji Plebiscytowej (Abstimmungspolizei – APO)
- odplyw Niemców z powiatów wschodnich obszaru plebiscytowego połączony z jednoczesnym wzrostem nastrojów pro polskich na tym terenie
- konieczność zmiany polityki władz niemieckich, widoczna m. in. w kwestii nauczania języka polskiego w górnośląskich szkołach
- rozwiązanie POW GŚL (w jej miejsce powołano Centralę Wychowania Fizycznego)

Kalendarium II Powstania Śląskiego

1919

5/12/ • ponowne powołanie POW GŚL.

1920

10/01/ • wejście w życie traktatu wersalskiego

11/02/ • przybycie Międzynarodowej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej do Opolu

28/04/ • niemiecki napad na Konsulat RP oraz drukarnie „Gazety Opolskiej” i „Nowin Codziennych” w Opolu podczas pobytu w mieście Wojciecha Korfańskiego

28/05/ • atak niemieckich bojówek na hotel „Lomnitz”

15/07/ • Uchwalenie przez polski Sejm Statutu Organicznego Województwa Śląskiego

11/08/ • dotarcie bolszewików do linii Wisły

13/08/ • uderzenie Michała Tuchaczewskiego na Warszawę

15/08/ • zwycięstwo Polaków pod Radzyminem

16/08/ • początek polskiej kontrofensywy znad Wieprza

17/08/ • niemieckie manifestacje, m. in. w Gliwicach, Rybniku i Katowicach, zorganizowane pod wpływem informacji o upadku Warszawy. Zabójstwo dra Andrzeja Mieleckiego

wybuch II powstania śląskiego pod dowództwem Alfonsa Zgrzebnika odwrót bolszewików znad Wisły

19/08/ • zajęcie wschodniej części powiatu katowickiego i powiatu pszczyńskiego

20/08/ • walki w Mysłowicach, pod kontrolą powstańców znalazła się wschodnia część Górnego Śląska

21/08/ • zajęcie Mikołowa i Wodzisławia

22/08/ • opanowanie Michałkowic i Starego Chorzowa

23/08/ • zakończona niepowodzeniem próba zajęcia Pszczyzny

24/08/ • walki w okolicach Lublińca, ogłoszenie decyzji MKRIPlieb. o powołaniu Policji Plebiscytowej (APO)

25/08/ • nieudana próba wejścia do powiatu strzeleckiego, wydanie przez Wojciecha Korfańskiego decyzji o rozwiązaniu POW GŚL.

29/08/ • ogłoszenie decyzji o zakończeniu walk

06/09/ • powołanie Centrali Wychowania Fizycznego

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach

Wskazano zbiorę:
Francuskiej Biblioteki Narodowej
Sąsiedzi Biblioteki Cyfrowej
Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach
Gregorzta Grzebielowska

Muzeum Powstania Śląskiego w Świętochłowicach
Mieczysław Szpakowski
Barbara Jarczyk-Rączka
Mała Złota Słota i Powstanie Śląskie
opracowania przez Jacka Masłoję

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

III Powstanie Śląskie

GENEZA PRZEBIEG SKUTKI

PRZYCZYNY WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

WAŻNIEJSZE CZYNNIKI POLITYCZNE:

- wyniki plebiscytu uniemożliwiające ich interpretację w sposób satysfakcjonujący zarówno dla strony polskiej jak i niemieckiej;
- polityka francuska zmierzająca do strategicznego osłabienia Niemiec m.in. poprzez wsparcie polskich aspiracji na Górnym Śląsku; działania brytyjskie i włoskie forsujące korzystną dla Niemiec interpretację wyniku plebiscytu;
- niekorzystny dla Polski plan podziału obszaru plebiscytowego, zakładający włączenie w jej granice wyłącznie powiatu pszczynskiego, rybnickiego i części katowickiego;
- planowane na 3 maja posiedzenie Rady Najwyższej, która miała podjąć ostateczną decyzję o podziale, najprawdopodobniej zgodnie z propozycją włosko-brytyjską.

Oddział techniczny zawodników polowej wojsk powstańczych, 1921 r.

CHARAKTER III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO:

- przygotowanie oddziałów powstańczych na wzór armii regularnej;
- ograniczona demonstracja zbrojna, mająca na celu wywarć presji na aliantach i skłonienie ich do przeprowadzenia korzystnego dla Polski podziału obszaru plebiscytowego (zgodnie z tzw. „linią Korfanteego”);
- zaangażowanie państwa polskiego i Wojska Polskiego w pomoc powstańcom;
- oficjalne, dyplomatyczne działania Warszawy polegające na deklaracjach dążenia Polski do szybkiego zakończenia walk oraz przedstawiające wybuch powstania jako odpowiedź na rosnące zagrożenie atakiem niemieckim.

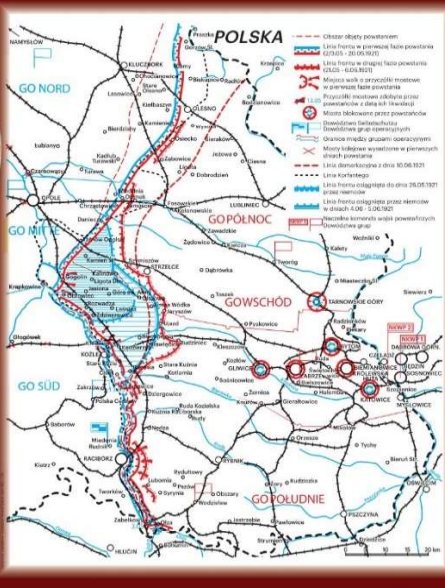
FAZY POWSTANIA

FAZA I	3-10.05	szybkie opanowanie przez powstańców obszaru określonego „linią Korfanteego”, wynikające z zaskoczenia Niemców i ich nieprzygotowania do walki
FAZA II	11-20.05	umocnienie się powstańców na zdobytym terenie, przygotowania Niemców do kontrataku
FAZA III	21.05-6.06	niemiecka kontrataki, gwałtowne walki, w tym bitwa o Górę św. Anny
FAZA IV	7-24.06	pertraktacje pokojowe przy pośrednictwie aliantów

GRUPY OPERACYJNE BIORĄCE UDZIAŁ W WALKACH:

- „Północ” dowodzona przez kpt. Alojzego Nowaka;
- „Wschód” dowodzona przez kpt. Karola Grzeszaka;
- „Południe” dowodzona przez kpt. Bronisława Sikorskiego.

TEREN OBJĘTY III POWSTANIEM ŚLĄSKIM

III POWSTANIE ŚLĄSKIE W LICZBACH

- 64 dni trwało powstanie
- ok. 46 000 walczących powstańców
- ok. 9 000 ochotników z Polski
- ok. 30-40 000 walczących Niemców
- 1 721 poległych powstańców
- ok. 800 poległych Niemców
- co najmniej 3 000 rannych powstańców
- ok. 1 500 rannych Niemców
- 100% uzbrojonych powstańców (karabiny, karabiny maszynowe, rewolwery, pistolety, bagnety, armaty, miotacze min, moździerze, granaty, działa, pociski i wozy pancerne)
- 100% uzbrojonych Niemców (karabiny, karabiny maszynowe, pistolety, moździerze, działa, granaty, pociski pancerne, w pełni uzbrojone pododdziały kawalerii)

WYNIKI PODZIAŁU GÓRNEGO ŚLĄSKA

Kalendarium III Powstania Śląskiego

1920

- 11/12/20 powołanie z inicjatywą Wojciecha Korfanteego i gen. Kazimierza Raszelewskiego Dowództwa Obrony Plebiscytu

1921

- 20/03/21 plebiscyt na Górnym Śląsku
- 29/04/21 zatwierdzenie przez Wojciecha Korfanteego planu operacyjnego III powstania
- 1/05/21 proklamowanie strajku generalnego
- 2-3/05/21 akcja „mosty”, wybuch III powstania śląskiego

- 3/05/21 ogłoszenie się przez Wojciecha Korfanteego dyktatorem powstania
- 6/05/21 rozpoczęcie przez powstańców największej ofensywy III powstania śląskiego, mającej na celu opanowanie rejonu Kędzierzyna, Bierawy i Kłodnicy oraz wyparcie Niemców za linię Odry
- 8/05/21 zajęcie przez powstańców Góry św. Anny
- 9/05/21 opanowanie przez powstańców rejonu Kędzierzyna z ważnym węzłem kolejowym
- 10/05/21 ogłoszenie przez Naczelną Komendę Wojsk Powstańczych wstrzymania działań ofensywnych

- 14/05/21 próba zajęcia przez powstańców dworca w Katowicach
- 17/05/21 oficjalne przekazanie rządowi niemieckiemu polskiej propozycji rozmów pokojowych, zgoda Berlina na pertraktacje przy jednoczesnym wzmacnianiu sił
- 18/05/21 walki o uzyskanie kontroli nad powiatem kluczborskim

- 21/05/21 kontrofensywa niemiecka, początek krwawych walk w rejonie Góry św. Anny, będących największą bitwą III powstania śląskiego
- 23/05/21 nieudany kontratak powstańców, zakończenie walki m.in. w Lesznie, Lichynie, Krasowej; odparcie niemieckiego ataku znanego jako bitwa o Wodzisław Śląski

- 26/05/21 zwycięskie dla Niemców zakończenie walk w rejonie Góry św. Anny, rozpoczęcie rozmów na temat zawieszenia broni
- 28/05/21 walki w okolicach Raciborza i Wodzisławia; wydanie przez Wojciecha Korfanteego, pod naciskiem MKRIPIeb., polecenia o zakończeniu walk
- 31/05/21 ponowne walki w Łakach Kozielskich, Lichynie, Koźlu i Kalinowie

- 4/06/21 przełamanie polskiego frontu w okolicach Zalesia Śląskiego; zwycięski atak Niemców na Kędzierzyn oraz przejęcie kontroli nad mostami na Kanale Kłodnickim
- 5/06/21 nieudana próba powstańców odbicia Kędzierzyna
- 6/06/21 początek rozmów strony polskiej i niemieckiej z przedstawicielami MKRIPIeb.

- 11/06/21 atak powstańców na Racibórz, przerwany pod groźbą zerwania przez stronę niemiecką rozmów pokojowych
- 25/06/21 porozumienie pomiędzy Wojciechem Korfanteem a Karłem Hoferem o wycofaniu oddziałów, przystąpienie do likwidacji powstania

- 5/07/21 zakończenie ewakuacji oddziałów niemieckich i powstańczych poza teren plebiscytowy, koniec III powstania śląskiego
- 20/10/21 zatwierdzenie przez Radę Ambasadorów decyzji o podziale Górnego Śląska

1922

- 15/05/22 podpisanie Polsko-Niemieckiej Konwencji Górnośląskiej, regulującej obustronne stosunki i gwarantującej prawa mniejszości narodowych
- 20/06/22 wkroczenie wojsk polskich na czele z gen. Stanisławem Szeptyckim na przyznaną Polsce część Górnego Śląska, oficjalne włączenie tego terenu do Rzeczypospolitej

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach

Wykorzystano zbiory:
Narodowego Archiwum Cyfrowego
Oręgorza Czarnolewskiego
Mapa Teren objęty II powstaniem śląskim opracowana przez Jacka Masłoję

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

Plebiscyt na Górnym Śląsku

Lokal wyborczy w Katowicach, 20 marca 1921 r.

ZASADY PRZEPROWADZENIA PLEBISYTU

Prawo głosowania przysługiwało osobom obojga płci, które:

- urodzili się na obszarze plebiscytowym;
- ukończyli 20 lat w dniu 1 stycznia 1921 r.;
- zamieszkiwały obszar plebiscytowy co najmniej od 1 stycznia 1904 r.;
- zamieszkiwały go przed 1 stycznia 1904 r., ale zostały wydalone przez władze niemieckie.

Nad przebiegiem plebiscytu czuwały:

- Komisja Plebiscytowa
- Biura Głosowania w gminach;
- Biura Międzyszojsznicze w powiatach.

Kalendarium Plebiscytu na Górnym Śląsku

1919

28/06/

podpisanie traktatu wersalskiego (art. 88 zawierał zapis o przeprowadzeniu plebiscytu na Górnym Śląsku)

16-17/08/

I powstanie śląskie

24/08/

1920

11/02/

przybycie Międzyszojszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej do Opola

20/02/

mianowanie Wojciecha Korfanteego polskim komisarzem plebiscytowym, początek polskiej kampanii plebiscytowej

18/08/

II powstanie śląskie

29/08/

1921

23/02/

oficjalne ogłoszenie daty plebiscytu

20/03/

PLEBISYT

22/03/

odezwa Wojciecha Korfanteego, w której wysunął propozycję podziału spornego terenu zgodnie z tzw. „linią Korfanteego”. Ogłoszenie zwycięstwa w plebiscycie przez stronę niemiecką

02-03/05/

wybuch III powstania śląskiego

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach

Wykorzystano zbiory:
Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach
Biblioteki Narodowej
Muzium Powiatu Śląskich
Narodowego Archiwum Cyfrowego
Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

OBRAZ NIEMIEC W POLSKIEJ PROPAGANDZIE PLEBISYTOWEJ

- państwo agresywne, odpowiedzialne za wybuch I wojny światowej;
- stojące u progu katastrofy gospodarczej, wywołanej długami, koniecznością spłaty reparacji wojennych, inflacją oraz spadkiem wartości marki niemieckiej;
- próbujące zwyciężyć plebiscyt przekupstwem, kłamstwem i przemocą;
- przeciwnik polskiej kultury i tradycji;
- demagogia polskiego społeczeństwa, wyzykujący polskich robotników.

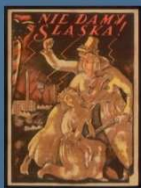
„Kocynder”, czasopismo satyryczne wydawane od 1920 r.

„Der Weisse Adler” (pol. „Biały Orzeł”), polskie pismo wydawane w języku niemieckim

Polska ulotka plebiscytowa wydana ok. 1921 r.

Polski plakat plebiscytowy

OBRAZ POLSKI W NIEMIECKIEJ PROPAGANDZIE PLEBISYTOWEJ

- „państwo sezonowe” odradzające się w chaosie, niestabilne;
- stojące na niskim stopniu cywilizacyjnym, zacofane, biedne;
- nastawione na militarizm;
- pogrążone w problemach gospodarczych, spowodowanych inflacją i upadkiem polskiej marki;
- niezdolne do zapewnienia Górnemu Śląskowi, jako obszarowi uprzemysłowionemu, rozwoju gospodarczego.

„Pieron”, czasopismo satyryczne wydawane od 1920 r.

„Kraj Górnoszląski”, niemiecka gazeta wydawana w języku polskim

Fragment niemieckiej ulotki plebiscytowej wydanej ok. 1920 r.

WOJNA PAPIEROWA

pojęcie stosowane do określenia walki propagandowej, prowadzonej na Górnym Śląsku przed mającym się odbyć plebiscytem. Swoją nazwę wzięła od wielkości i masowości wykorzystywanych papierowych środków przekazu: gazet, plakatów, ulotek, odezw, pocztówek, nalepek, czy broszur.

TRUDNOŚCI W INTERPRETACJI WYNIKÓW PLEBISYTU

Zgodnie z aneksem do traktatu wersalskiego podział obszaru plebiscytowego miał nastąpić z uwzględnieniem wyników głosowania oraz położenia geograficznego i znaczenia gospodarczego poszczególnych miejscowości

NIEMCY jako zwierzchnicy domagali się pozostawienia całego spornego terytorium w granicach Niemiec

POLSKA żądała podziału Górnego Śląska wzdłuż tzw. „linii Korfanteego” i przyłączenia 59% obszaru plebiscytowego, obejmującego gminy wschodnie, w których większość głosowała za Polską

WIELKA BRYTANIA I WŁOCHY proponowały przyłączenie do Polski jedynie niewielkiego terenu, stanowiącego 25% powierzchni i obejmującego powiat pszczyński, rybnicki i kilka miejscowości powiatu katowickiego

FRANCJA uznała, że Polska powinna otrzymać wschodnie powiaty Górnego Śląska wraz z okresem przemysłowym

PLEBISYT W LICZBACH

1 221 274 osób uprawnionych do głosowania

1 190 637 oddanych głosów

479 365 oddanych głosów za Polską

707 393 oddanych głosów za Niemcami

191 308 emigrantów głosowało

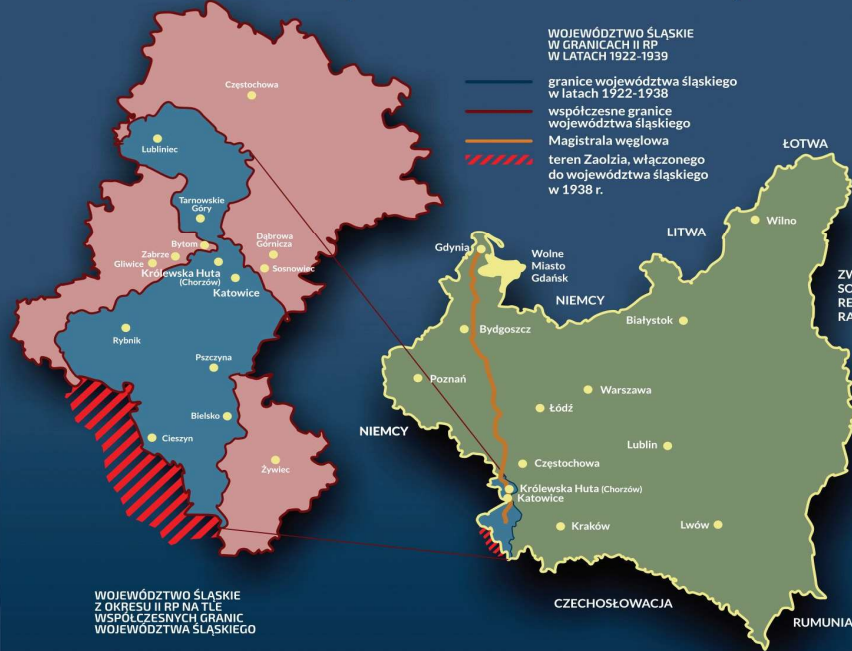

--- Linia Korfantego
- - - Linia Percival-de Marinis (brytyjsko-włoski projekt podziału)
--- Granica górnośląskiego obszaru plebiscytowego

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

Województwo śląskie w II RP (1922–1939)

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

- autonomiczny charakter
- utworzone z terenów znajdujących się uprzednio pod panowaniem dwóch państw: Niemiec i Austro-Węgier
- najmniejsze i najgęściej zaludnione (w 1922 r. w skali kraju było to ok. 1,1% terytorium – 4216 km² i 4,4% ludności – blisko 1,3 mln)
- silnie uprzemysłowione, o najwyższym stopniu koncentracji kapitału
- największe skupisko robotników wielkoprzemysłowych
- drugie pod względem zatrudnienia pracowników umysłowych w Polsce (w mieście znajdowało się m.in. 16 konsulatów)

Konwencja niemiecko-polska dotycząca Górnego Śląska

– umowa międzynarodowa podpisana w Genewie 15 maja 1922 r. przez Polskę i Niemcy. Zawarta na okres 15 lat, nie obowiązywała na terenie całego województwa, lecz wyłącznie na jego górnośląskiej części. Gwarantowała ciągłość życia gospodarczego na tym obszarze i nienaruszalność praw nabytych w wcześniejszym okresie, zakazywała wywłaszczenia mienia. Oprócz kwestii gospodarczych jej podstawowym zadaniem była ochrona mniejszości narodowych po obu stronach granicy.

STRUKTURA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA TLE CAŁEGO KRAJU

ZAGĘSZCZENIE

MIESZKAŃCY MIAST

DANE NA PODSTAWIE SPISU LUDNOŚCI Z 1931 R.

AUTONOMIA

Statut Organiczny Województwa Śląskiego

– akt prawny nadający województwu śląskiemu autonomię. Uchwalony 15 lipca 1920 r. w czasie walki plebiscytowej. Faktycznie przestał obowiązywać w 1939 r. wraz z przyłączeniem tego terenu do III Rzeszy, formalnie został zniesiony 6 maja 1945 r. przez sformowaną przez komunistów Krajową Radę Narodową.

Autonomia – prawo do samodzielnego rozstrzygnięcia o własnych sprawach, najszersze uprawnienia samorządowe danego terytorium w granicach państwa. Województwo śląskie w ramach autonomii posiadało znaczną swobodę w zakresie decydowania o sprawach wewnętrznych. Jednym z jej przejawów była niezależna formacja porządkowa, wzorowana na Policji Państwowej – Policja Województwa Śląskiego. Poza kompetencjami władz województwa znajdowały się polityka zagraniczna, sprawy wojskowe, celne oraz niektóre wewnętrzne.

AUTONOMIA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

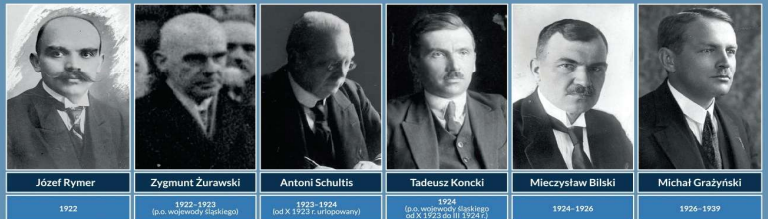
Sejm Śląski	Śląska Rada Wojewódzka	Skarb Śląski
<ul style="list-style-type: none"> • organ ustawodawczy • najważniejsze sprawy, o których mógł stanowić: <ul style="list-style-type: none"> - ustroj śląskich władz administracyjnych, - szkolnictwo, - sprawy wyznaniowe (za wyjątkiem regulowanych konkordatami), - policja i żandarmeria, - przepisy podatkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • organ wykonawczy • lokalny odpowiednik Rady Ministrów • składała się z wojewody i wicewojewody oraz pięciu osób wybranych przez Sejm Śląski 	<ul style="list-style-type: none"> • trafiał do niego ogół podatków i innych danin zbieranych w województwie • był zobowiązany przekazywać część dochodów do Skarbu Państwa – tangenta

KONSTANTY WOLNY 1877-1940

Działacz narodowy na Górnym Śląsku, członek Naczelnej Rady Ludowej. Jeden z zastępców Wojciecha Korfańskiego w Polskim Komisarjacie Plebiscytowym. Współautor Statutu Organicznego Województwa Śląskiego, pierwszy marszałek Sejmu Śląskiego (funkcję tę pełnił przez trzy kadencje w latach: 1922–1929, 1930 oraz 1930–1935). Inicjator założenia Biblioteki Sejmu Śląskiego (dzisiejsza Biblioteka Śląska).

WOJEWODOWIE ŚLĄSCY

GOSPODARKA

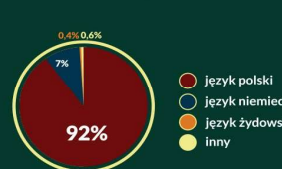
WAŻNIEJSZE INWESTYCJE

- budownictwo mieszkaniowe oraz publiczne
- rozwój sieci drogowej
- gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego
- budynek Biblioteki Śląskiej
- rozgłośnia Polskiego Radia
- lotnisko Katowice-Muchowice
- Muzeum Śląskie
- Instytut Śląski w Katowicach

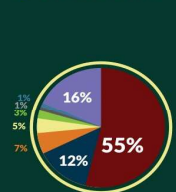

SPOŁECZEŃSTWO

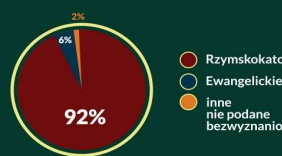
STRUKTURA JEZYKOWA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

STRUKTURA ZAWODOWA

STRUKTURA WYZNANIOWA

DANE NA PODSTAWIE SPISU LUDNOŚCI Z 1931 R.

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach
Wskazywana zbioru: Narodowego Archiwum Cyfrowego: Grzegorz Grzeszowski

... bez Górnego Śląska Polska nie może się budować, nie może z niczego tworzyć, nie może zdobyć żelaza i węgla dla uruchomienia zniszczonych przez Niemców warsztatów pracy i stać się państwem silnym, zdrowym, samodzielnym"

Fragm. mowy p. Andrzeja Wierzbickiego, 1921 r.